

2. Кульбовський, М.М. Подільська шевченкіана: лауреати обласної премії імені Тараса Шевченка / Микола Кульбовський. – Хмельницький: Поділля, 2001. – С. 17-22.
3. Див. детальн.: Прокопчук, Т. К. Відкриття нових бібліотек-музеїв на Дунаєвщині / Тамара Прокопчук // Краєзнавець Хмельниччини: наук.-краєзн. зб. – Кам'янець-Подільський: Сисин О.В., 2011. – Вип. 2. – С. 44-47.
4. Тронько, П. Т. Історичне краєзнавство: крок у нове тисячоліття / Петро Тронько. – К., 2000. – С. 85.
5. Слободянюк, П. Я. Культура Хмельниччини / П. Я. Слободянюк. – Хмельницький: Поділля, 1995. – С. 16, 21, 232.
6. Тронько, П. Т. Достойні послідовники Дмитра Яворницького / Петро Тронько // Дунаєвський вісник. – 1998. – 13 серп.
7. Лауреати обласних премій Хмельниччини: бібліогр. покажч. / Упр. культури ОДА, ХОУНБ ім. М.Островського. – Хмельницький, 2004. – С. 55-56, 142.
8. Стелія, зелений кудрявцю: подільські гаївки, колядки, щедрівки / упоряд.: В.С. Прокопчук, Т.К. Прокопчук. – Хмельницький: Ред.-видав. відділ, 1992. – 158 с.; Ой радуйся, земле: подільські гаївки, колядки, щедрівки / упоряд.: В.С. Прокопчук, Т.К. Прокопчук. – Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2001. – 112 с.: іл.
9. Прокопчук, В. С. Я спасення шукав для народу / В. С. Прокопчук, Т. К. Прокопчук. – Кам'янець-Подільський: Мошак М.І., 2008. – С. 47-48.
10. Кац, Д. М. Маю честь презентувати / Давид Кац. – Хмельницький: Поліграфіст, 2012. – С. 16.

Одержано 17 квітня 2013 року

УДК 929-057.4(477.43)ФІЛІНЮК

О.М.Завальнюк

Професору Анатолію Григоровичу Філінюку – 60

У статті розповідається про етапи життя, діяльність на тлі освіти та науки завідувача кафедри історії України Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка А.Г.Філінюка.

Ключові слова: А.Г.Філінюк, Хмельниччина, наука, проректор, завідувач кафедри, історія Правобережної України.

Упродовж кількох десятиліть на ниві освіти і науки наполегливо трудиться, здобуває високих результатів і завойовує високий авторитет в Україні доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка Анатолій Григорович Філінюк.

Нещодавно він відзначив дві ювілейні дати – 60 років від дня народження і 35 років науково-педагогічної діяльності.

Народився ювіляр 15 травня 1953 р. у с.Шекеринці Ізяславського району Хмельницької області. Його батьки працювали у місцевому колективному господарстві: Григорій Іванович – економістом, бухгалтером, Ольга Захарівна – ланковою з вирощування цукрових буряків і картоплі. Подружжя Філінюків було в пошані, додаючи до загальної місцевої атмосфери неповторні риси фамільної щедрості, гостинності, душевної краси, готовності завжди прийти людям на допомогу. Все це батьки намагалися прищепити своїм чотирьом дітям.

У школі Анатолій навчався легко і з цікавістю. Завжди старанно виконував домашні завдання, на уроках був уважним, зосередженим, ловив кожне слово улюблених педагогів. Із вдячністю він нині згадує свою першу вчительку Любов Федорівну Бойко, яка віддавала першокласникам усю себе, була для них другою матір'ю, вчила читати, каліграфічно писати, розповідати про навколишній світ, бачити в ньому головне і другорядне. Попри загальні педагогічні вимоги і настанови, вона вибудовувала свою модель спілкування з кожним учнем, залежно від рівня його розвитку і умінь, тих чи інших моральних якостей. Кожне її слово сприймалося як незаперечна істина, кликало до дії, пізнання невідомого і мало пізаного. Такою залишилася у пам'яті багатьох своїх вихованців ця талановита і трудолюбива учителька.

Після закінчення десятирічки, через сімейні обставини, замість вступу до вишу пішов працювати в колгосп – записався до будівельної бригади, де було чимало молоді і старших. Роботи вистачало. Вчився вибудовувати здорові відносини в трудовому колективі, виконувати різні доручення, наряди, вчасно звітуватися про доведені йому норми виробітку. Тож не випадково, у досвідченого бригадира був на гарному рахунку, не раз ставив його у приклад іншим. Щоб не бути бездіяльним, коли сезонні будівельні роботи завершилися, вирішив здобути шановану на селі професію водія. Родинна рада схвалила вибір. Так Анатолій опинився у Білогірській школі ДТСААФ. У своїй групі однолітків, які щоденно вивчали теорію і матеріальну частину вантажівок, правила руху, а згодом приступили до вироблення практичних навичок, він виділявся цілеспрямованістю, наполегливістю, працьовитістю, був серед кращих. Про це не раз заявляли його наставники. Отримавши водійські права, юнак навесні 1971 р. розраховував перейти із будівельної бригади до автопарку, який щороку приростає, але довелося йти на строкову службу до війська (її проходив на Балтійському морі, в бригаді ракетних катерів).

Після демобілізації працював у сільгоспартелі, готувався до вступу на історичний факультет Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту. Мрія здійснилася 1974-го Першокурсники за віковим складом й життєвим досвідом виявилися пістрявими. Анатолій відразу потрапив до групи “авторитетів”, адже міг надати своїм молодшим товаришам чимало корисних і цінних порад. На його допомогу у становленні колективу першо-

курсників небезпідставно сподівався декан факультету 36-річний доцент Анатолій Копилов. Ці надії студент-стажер виправдав у повній мірі. Крім морального впливу на однокурсників, він був для них щоденним прикладом у навчальній, науково-дослідній і громадській роботі. У журналі академічної групи проти його прізвища стояли одні відмінні оцінки. Починаючи з першої екзаменаційної сесії, отримував найвищі відзнаки, тож стипендії завжди отримував підвищені. Його знали працівники читальних залів і навчальних кабінетів, бо покидав приміщення за кілька хвилин до їх офіційного закриття. Його бібліотечні читацькі формуляри були чи не найбільш “пухкими” – опрацьовував не тільки базову, а й додатково рекомендовану літературу. А ще захопився науковою періодикою, якої у ті часи виш отримував чимало з Москви, Ленінграда (нині – Санкт-Петербург), Києва, Харкова, Львова, Дніпропетровська та інших університетських центрів країни. За короткий час навчився лапідарно фіксувати прочитане, виділяти у ньому головне, належно підсумовувати (на це витрачав багато часу, часто засиджувався допізна). Тому його виступи на семінарських заняттях, засіданнях наукового гуртка виділялися логічністю, змістовністю, науковістю. Його ім’я було на устах студентів різних курсів, викладачів-наставників. Коли постало питання про делегування кращого з кращих на зліт відмінників вишів і середніх спеціальних закладів до Москви (1977 р.), то ні в керівництва закладу, ні в студентських молодіжних структурах не було сумнівів, хто матиме таку честь – однозначно обрали Анатолія Філінюка. Вийшов парадокс: відмовившись свого часу від навчання у столиці, він через роки все-таки прибув до неї, але вже не в ролі абітурієнта, а найкращого студента українського вишу, який був готовий на всю країну поділитися своїм набутим досвідом оволодіння професією педагога, розповісти про тернисті стежки наукового пізнання, без якого не мислив свого майбутнього, про участь у багатогранному студентському громадському житті (контроль за трудовою дисципліною і якістю навчальної праці студентів, різноманітні трудові і гуманітарні акції, шефська допомога, студентські будівельні зағони тощо). Відповідно до тодішніх правил, одного із найкращих студентів-випускників, який вміло поєднував навчальну, науково-дослідну і громадську роботу, рекомендували на найвищу в країні Ленінську стипендію. У 1977–1978 навчальному році її лауреатом став студент-історик Анатолій Філінюк.

Серйозною складовою цього успіху були наукові здобутки, які вже тоді розглядалися як вияв потенціалу і схильності до зрілої науково-дослідної роботи. На факультеті було небагато тих, хто з року в рік брав участь у все-союзних і всеукраїнських конкурсах студентських наукових робіт із суспільних, гуманітарних і природничо-математичних наук. І як справедлива відзнака за цілеспрямованість, наполегливість, уміння розібратися під керівництвом факультетських керівників у складних наукових питаннях і належно оформити отримані результати були отримані високі нагороди – дипломи III, II і I ступенів. Працюючи з першого курсу навчання у науковому гуртку під керів-

ництвом досвідченого доцента Олександра Степенка, прилучився до такої бажаної і значною мірою утаємниченої роботи з архівними документами. Виконана таким чином курсова робота про колективізацію сільського господарства на Поділлі виявилася унікальною (абсолютна більшість студентів обмежувалася науковими працями і опублікованими документами і матеріалами), була визнана зразковою, а її виконавець, який не шукав легких шляхів, отримав найвищу оцінку.

Ще одним суттєвим кроком у науковому сходженні стало запрошення відомого студента до авторської колективу (керівник – доцент Володимир Кулаєв) із написання праці, присвяченій історії молоді в контексті колективізації сільського господарства регіону. У цій відповідальній справі прислужився попередній досвід роботи з архівними документами. І як нагорода та дороговказ на майбутнє – перша в житті молодого автора наукова публікація у вигляді брошури, яка була поширена на території Хмельниччини і принесла йому заслужене визнання. Утім, студенту, який мав скромну вдачу, цей успіх голови не запаморочив. Звісно, було приємно усвідомлювати, що подібними здобутками могли похвалитися лише окремі товариші-студенти (у ті часи друк наукової продукції був під строгим контролем спеціального органу, який мав центральну, республіканські і обласні структури), але робити з цього культ талановитий студент, до честі його, не намагався.

Великою науковою школою для Анатолія стала робота над виконанням дипломного проекту (у ті часи студенти їх виконували не обов'язково, а лише за бажанням, зменшуючи собі у підсумку кількість випускних державних іспитів). У цій справі він заручився підтримкою загального улюбленця усієї факультетської молоді, визнаного метра професора Леоніда Коваленка. Буваючи у нього дома, консультуючись щодо вибору теми дослідження, зійшлися на експансіоністських планах гітлерівської Німеччини щодо України. Оскільки Леонід Антонович не був фахівцем з цієї проблеми, то, як завідувач кафедри всесвітньої історії, порекомендував на керівника 42-річного доцента Володимира Газіна. Нагородою за високий науковий рівень дипломної праці стала рекомендація вченої ради вишу її виконавцеві для вступу до аспірантури з історичних спеціальностей.

Здавалося, шлях в науку відкритий, залишалось у звичному відповідальному стилі засісти за монографії і конспекти, підготувати на базі захищеної дипломної роботи ґрунтовний науковий реферат, скласти успішно вступні іспити і пройти співбесіду з науковим керівником тієї установи, при якій функціонує омріяна аспірантура. Але і на цей раз його доля взяла тайм-аут. Ініціатором стала, як не дивно, *alma mater*. На той час звільнилася вакансія секретаря комітету комсомолу вишу і 0,5 ставки асистента загальноуніверситетської кафедри історії партії. Керівництво закладу опинилося перед вибором – відпускати здібного випускника до аспірантури, чи запропонувати йому викладацьку і громадську виборні посади (за Анатолієм міцно закріпився імідж молодіжного лідера, який у студентські роки був комсоргом групи,

членом комсомольського бюро факультету, заступником секретаря комітету комсомолу, а під час літніх канікул працював комсоргом, комісаром і командиром студентських будівельних загонів інституту, комісаром зведеного міського будзагону студентів, у першому суперництві завойовував разом з товаришами почесні трофеї, зокрема колективну медаль “За освоєння цілини”). Зрештою, вирішили залучити перспективного молодого науковця до вишівського життя, а здобуття наукового ступеня порекомендували перенести на кілька років згодом. Звісно, хотілося зробити швидкий стрибок у науку, але Анатолій добре засвоїв уроки свого попереднього життя і вирішив не йти всупереч позиції адміністрації (ректором тоді працював колишній декан історичного факультету Анатолій Копилов). Тим часом самотужки взявся за опанування трьох кандидатських іспитів, програма яких базувалася за університетськими курсами. Згодом ці випробування успішно пройшов. Зав’язалися контакти з київським професором історії Миколою Березовчуком, який готовий був взяти здібного кам’янецького науковця під своє потужне крило. Але і на цей раз плани довелося відкласти. Через нестачу офіцерів (чимало їх загинуло в Афганістані) Анатолія Філінюка закликали на дворічну офіцерську службу до збройних сил країни.

Після повернення до цивільного життя пішов здобувати науковий ступінь в аспірантуру Київського державного університету імені Тараса Шевченка. Науково-педагогічна праця поглинула Анатолія всеціло. З науковим керівником Леонідом Гайдуковим обговорював усі найважливіші аспекти дисертації, присвяченої реалізації принципу єдності політичної і господарської роботи в управлінні економікою України в роки десятої п’ятирічки, виробляв оптимальну структуру роботи. Коли тему затвердили на засіданні кафедри, рух до мети пішов ще швидше. Глибоко опрацьовував праці науковців, які мали відношення до проблеми дослідження, зайнявся вивченням документів з центральних і десяти обласних архівів України. Концепція шліфувалася щодня. А згодом почав з’являтися текст, який засвідчив, що аспірант на правильному шляху. Науковий керівник радів – його підопічний виявився надзвичайно організованим, серйозним і відповідальним дослідником. Тож не випадково, що за два роки він “поклав” завершену роботу йому на стіл. З’явилися 6 наукових праць, у яких було викладено основні положення дисертації. За процедурою треба було доповісти на семінарі аспірантів. З цим завданням він блискуче справився. На засіданні кафедри робота отримала високу оцінку і рекомендацію до захисту. Не випадково, у 1984 р., коли Київський університет імені Тараса Шевченка відзначав своє 150-ліття, про аспіранта Анатолія Філінюка і ще чотирьох його колег по кафедрі розповідав друкований університетський орган в рубриці “Кращі з кращих. До ювілею КДУ ім. Т.Шевченка”.

А далі була підготовка до доленосного засідання спеціалізованої вченої ради, на якому мали винести офіційний вердикт щодо дисертації та її автора. 21 червня 1985 р. ця подія відбулася. Одноголосно науковий форум присудив рішення про присудження здобувачу із Кам’янца-Подільського наукового

ступеня кандидата історичних наук. Крім того, ухвалили рішення опублікувати текст захищеної роботи у вигляді монографії (на той час це було свідченням великої наукової ваги виконаної дисертації). Завідувач кафедри професор Василь Шевчук, який добре розумівся в людях і бачив перспективи розвитку молодого науковця запропонував йому не змінювати столичної прописки і залишитися на кафедрі спочатку старшим викладачем. Досвідчений вчений переконував, що у Києві можливості для подальшої науково-дослідницької праці набагато більші, ніж у периферійних містах. Та й адміністративних посад вистачає. Спокуса була велика, але все єство тягнулося до старовинного Кам'янець-Подільського, де знайшов себе і почувався вельми впевнено, де були його друзі і старші колеги (їм завдячував за свій професійний ріст), нарешті, сім'я, заради якої жив без вихідних, розпочинав свій робочий день о 6 годині ранку, коли значна частина аспірантської молоді бачила ранкові сни. Вирішальним у розв'язанні цього питання стала позиція керівництва інституту: воно звернувся до Міністерства освіти з проханням розподілити випускника аспірантури для науково-педагогічної діяльності у Кам'янець-Подільському державному педагогічному інституті. Орган управління пішов назустріч ректорату, і Анатолію Філіноку вручили відповідний документ.

Так молодий кандидат наук повернувся до рідного вишу, де його чекали з нетерпінням (кожний викладач з науковим ступенем позитивно впливав на інститутський рейтинг в Україні, примножував науковий потенціал колективу). Навчаючись в аспірантурі, він серйозно збагатив свій науково-теоретичний і викладацький досвід, постійно шліфував педагогічну майстерність (за дорученням кафедри проводив заняття з вітчизняними і зарубіжними студентами, які користувалися успіхом у молоді, був керівником теоретичного семінару, де підвищували свій теоретичний рівень фахівці з вищою освітою), тож був готовий відразу приступити до праці.

В колективі Анатолія Григоровича зустріли як свого. Знаючи про його науково-педагогічні здібності, виявлені в попередній період роботи, кафедра відразу доручила йому повне академічне навантаження. Читав лекційний курс, проводив семінарські заняття, залюбки займався навчально-методичною роботою, знаходив час для виховних заходів зі студентами у позанавчальний час (йому став у пригоді досвід роботи з студентами Київського державного університету імені Тараса Шевченка). Активного викладача високо оцінювали у керівних органах, громадських організаціях інституту. Тож коли у 1986 р. проходила звітно-виборна профспілкова конференція викладачів і працівників, то частина делегатів виступила з ініціативою ввести А.Г. Філінока до керівництва профспілкової організації. Після цього його обрали одногослоно керівником профкому, відкривши шлях до ще більшого визнання. Перед молодим керівником постали різні проблеми життя спілчан – організаційні, побутові, культурно-оздоровчі тощо. Потужна пружина молодечої вдачі голови профкому, який взявся за вирішення комплексу питань, розправлялася у різних напрямках діяльності, але завжди в інтересах колективу, який ставився

до свого профспілкового лідера з великою повагою. Він приймав десятки відвідувачів, вникав у їхні звернення і в залежності від складності прохань вибудовував конкретний механізм вирішення. Жодної проігнорованої заяви, жодного піднятого питання без уваги, жодної ображеної гідності відвідувачів – таким був девіз спілчанського лідера, який з вдячністю згадують в колективі й нині. Вирішеними справами, які за рік праці разом з ректором А.О.Копиловим він залишив, було приведення в порядок і нарізання розчищеної землі коло Дністра під більш як 80 садово-городніх ділянок спілчанам, просування черги на отримання кооперативних квартир, організація доставки до закладу різних овочів за цінами виробника, вшанування ветеранів війни і праці тощо.

Наступного 1987 року, коли в країні набирала обертів горбачовська “перебудова”, у житті Анатолія Григоровича сталася поворотна подія – його запросили на роботу до Хмельницького обкому Компартії України, де він спочатку працював інструктором, а через деякий час, як єдиний серед усіх працівників кандидат історичних наук, став на чолі сектору науки і освіти. Розуміючи, що реальне життя ставить вимоги перебудувати діяльність усіх партійних органів з людьми, трудовими колективами неформально, молодий управлінець задумувався про доцільність використання старих методів, які, зокрема, заставляли вишукувати дрібні, часто несуттєві упущення в роботі керівників різних навчальних закладів. Все це нагадувало прискіпливість, дріб’язковість, другорядність. А хотілося, у першу чергу, ставити для вирішення серйозні, принципові питання, вибудувати дійовий механізм їх розв’язання не лише через мобілізацію внутрішніх ресурсів, а й при допомозі центру, який чим більше, то все очевидніше усувався від допомоги, не завжди прислухався до думки з місць. Не раз доводилося захищати від необгрунтованих нападів і несправедливої критики авторитетних вчених, вчителів-новаторів, простих працівників.

Анатолій Григорович, згадуючи ті непрості часи, зовсім не шкодує, що багато часу потратив на відвідини трудових колективів. Саме у цьому він вбачав джерело наповнення реальної політики повноцінним людським змістом. За його активної участі розвивалося, зокрема, освітнє життя: в структурі вишів відкривалися нові факультети (їх потрібно було санкціонувати на рівні керівництва області), появлялися нові профтехучилища, дитячі садочки, а діючі виші отримували нові приміщення, що позитивно впливало як на підготовку кадрів, так і розвиток наукових досліджень. Оновлювалася спортивна база. Значна кількість працівників вищої школи, отримавши квартири, поліпшила свої житлово-побутові умови.

Восени 1990 р. Анатолій Григорович (на той час вже депутат Хмельницької обласної ради народних депутатів) перейшов на роботу до Хмельницького обласного інституту удосконалення вчителів, де очолив новостворену кафедру суспільних наук. Довелося працювати з нуля. Виділену кафедрі кімнату треба було спочатку умеблювати, створити робочі місця для кожного члена. Наступними кроками стали створення бази діловодства, вироблення довго- і короткотермінових планів діяльності. Але проблемою номер один була ка-

дрова. Попри наявність досвідчених педагогів-суспільників, які успішно забезпечували підвищення кваліфікації учителів різних спеціальностей, молодий завідувач взявся підвищувати кількість дипломованих науковців. І вже через два роки тут працювали 4 кандидати наук, що значно підвищило вагу осередку в інститутському житті. Кілька перспективних членів кафедри підтримали програму свого керівника і взялися за виконання дисертаційних тем.

Щодо основної роботи з підвищення кваліфікації учителів історії шкіл області, то роботи було непочатий край. Після проголошення незалежності України треба було довести до кожного шкільного історика нові навчальні програми з вітчизняної історії, дати і роз'яснити йому нові навчальні матеріали (друкувалися вкрай обмежено!), які кардинально міняли бачення усієї української історії, втрачали свою минулу заідеологізованість і в порівнянні з попереднім змістом мали, по суті, революційне значення. Тож крім лекцій для вчителів, які прибули навчатися до інституту, треба було реалізувати широку програму охоплення тих шкільних істориків, які залишалися на місцях. У зв'язку з цим було проведено десятки семінарів у різних районах Хмельниччини, які проводилися на базі відділів освіти, методичних кабінетів і навіть загальноосвітніх навчальних закладів. Інтерес з боку учителів до цих корисних заходів був величезний! Вони високо оцінили нові методологічні підходи до розуміння історичної минувшини, віддавали належне високій професійній майстерності своїх лекторів. Популярністю користувався розроблений кафедрою 40-годинний лекційний курс історії української культури, який вперше давав цілісне бачення культурного процесу українців, який тривав більше 1000 років.

Кафедра виступила ініціатором проведення в області різноматематичних наукових форумів, які додали їй і завідувачому, що був на вістрі цієї роботи, заслуженого визнання. Лише у 1993–1994 рр. на високому рівні провели одну міжнародну та всеукраїнські науково-практичні конференції, які були присвячені 500-річчю ювілею обласного центру, голодомору на Хмельниччині та проблемам історії волинського регіону. На заходи прибуло чимало зарубіжних і вітчизняних дослідників, виступи яких підтвердили їх високий науковий рівень. Чимало молодих науковців і учителів успішно деб'ютували на цих форумах, а згодом стали відомими вченими. Опубліковані матеріали (кошти для цього зумів “вибити” у різних структур завідувачий кафедрою) стали помітною подією наукового життя регіону, розмістили в наукових, вишівських і шкільних бібліотеках, що посприяло дальшому розвитку науково-краєзнавчих студій. У цій роботі Анатолій Григорович знаходив розуміння не лише свого керівництва, а й у колишніх колег, які працювали у Кам'янці-Подільському. З багатьма із них у нього залишилися теплі людські стосунки, ділові і наукові контакти, які допомагали у вирішенні різних питань діяльності кафедри. В педінституті він бував не раз. Заручався підтримкою ректора Анатолія Олексійовича Копилова у проведенні спільних заходів, науково-методичної допомоги з боку колективу, брав участь в роботі державної екзаменаційної комісії на історичному факультеті, де його приймали особливо тепло. У

розмовах із керівником вишу був відвертим, наголошував на складних проблемах роботи, ділився своїми планами щодо активізації наукового життя (це, щоправда, виходило за межі його компетенції). І коли в колективі відбулися кадрові зміни, після яких залишилося вакантним місце проректора з наукової роботи, то А.О.Копилов, який дуже добре знав свого колишнього студента і колегу, цінував за допомогу, надану ним вишу під час “обкомівської діяльності”, бачив його певні наукові здобутки в скромних умовах інституту післядипломної освіти (лише у 1990–1994 рр. він зумів опублікувати два десятки наукових і навчально-методичних праць, стати відповідальним редактором чи членом редколегій 8 наукових збірників), вирішив запропонувати йому вакансію, будучи упевненим, що з цією роботою він успішно справиться.

Для Анатолія Григоровича пропозиція виявилася несподіваною. Укоренившись в обласному центрі (мав цікаву роботу, дружина працювала поруч в інституті, донечки були прив’язані до школи і дитячого садочка, сім’я проживала у затишній квартирі, поза роботою спілкувався з надійними друзями), він і гадки не мав, що доведеться робити реверс у бік Кам’яця-Подільського, де на перших порах обіцяли не квартиру, а лише секцію у гуртожитку. Рішення приймав разом з дружиною Любов’ю Феодосіївною. Зважували всі “за” і “проти”, згадували скільки разів у трудовій діяльності глави сімейства мали місце зміни, пов’язані з переходом то на вишу, на нижчу роботу. На долю не нарікали, бо базові цінності в їх відносинах завжди були на висоті – кохали посправжньому, народили у щасливому шлюбі двох славних донечок, яким віддавали усіх себе, берегли сім’ю, дружили і товаришували, як справжні інтелігенти, наділені не лише зразковим ставленням до тих, хто поруч, а й умінням прийти у потрібний час на допомогу.

Думалося, як починати на новому місці у 40-річному віці, як сприймуть старі і нові колеги повернення до того закладу, де власне залишилося найкраще у їх житті – студентська юність, створення сім’ї й родинного гніздечка, сходження до науки, викладацької кар’єри, стрибок у загадкове майбутнє. Спокійні передчуття, а також віра у краще знівелиювали неспокій, усі сумніви й покликали у дорогу до нової праці, яка вимагала координувати один з найбільш пріоритетних напрямів у роботі вишу – науково-дослідну сферу, у якій новачком не був. За його плечима був великий життєвий, організаційно-управлінський та науково-педагогічний досвід, чималі здобутки у науковій діяльності (майже 60 наукових і навчально-методичних праць).

Глибоко проаналізувавши стан вишівської науки, молодий проректор побачив чимало резервів для поліпшення її показників. Його явно не влаштувало те, що, наприклад, за 1994 р. 10 докторів і 146 кандидатів наук разом із 144 науково-педагогічними працівниками, які не мали наукових ступенів і вчених звань, опублікували всього 313 наукових і навчально-методичних праць. Виходило, що на 1 викладача в середньому припадала лише одна опублікована робота. Та й щодо якісного складу викладацького колективу були свої міркування (думалося про серйозне збільшення кількості спеціальностей у

вишівській аспірантурі, направлення до аспірантури визнаних наукових центрів України здібної молоді тощо). Ці та інші питання він погоджував з керівником вишу. Важливо було ширше залучати до розгортання науково-дослідних робіт різні форми фінансування. І вже незабаром, після того як проректор із виробленими ним чіткими формальними обґрунтуваннями побував у Міністерстві освіти і науки і захистив кожний пункт, кількість вишівських наукових проєктів, які взявся фінансувати керівний освітянський орган України, збільшилася із 2 до 12. Це була перша перемога, яка значно інтенсифікувала науково-дослідний процес у закладі. Паралельно було розширено спектр господарсько-договірної тематики, що забезпечило ріст матеріального стимулювання майже 70 учасників НДР.

З метою виконання наукових проєктів разом з академічними вченими було ініційовано створення відповідних структур. Перша із них постала 1 червня 1995 року. Спільно із Інститутом історії України НАН України (директор – випускник вишу, академік В.А.Смолій) було створено Центр дослідження історії Поділля (керівник – професор Л.В.Баженов). До кінця року запрацював науково-дослідний центр (керівник – професор П.С.Ткачук), створений спільно з Інститутом української мови НАН України.

Для підвищення ефективності виконання науково-дослідних проєктів проректор ініціював розширення мережі науково-дослідних лабораторій, зокрема з етнології, літературного краєзнавства, психологічного тренінгу, соціальної педагогіки, термоелектрики, теорії і методики фізичного виховання та спортивного тренування, гендерних профілактично-оздоровчих технологій, теоретико-методологічних засад дошкільного виховання і початкової освіти. Крім них, запрацювали Центр регіональних економічних досліджень, науково-виробничий центр “Фізична лабораторія” та соціологічний центр. Станом на 2002 р. в закладі працювали 3 науково-дослідні центри і 9 науково-дослідних лабораторій. Згодом ці показники зросли відповідно до 7 і 14 (2006 р.).

Кількість спеціальностей в аспірантурі невпинно зростала, і у 2003 р. досягла 14 (навчалися 80 осіб з різних вишів регіону за денною і заочною формами), 2006 р. – 16 (119 осіб). У 2004 р. відкрили докторантуру з історії України (у 2006 р. навчалися 6 осіб, які представляли провідні виші Хмельниччини). Збільшувалася кількість тих, кого університет направляв на навчання в докторантуру і аспірантуру різних вишів та інститутів НАН України і НАПН України (у 2003–2006 р. їх кількість становила 69 осіб).

Прагнучи вивести наукові дослідження на більш вищий якісний рівень, керівництво звертало увагу на підвищення ролі провідних вчених у внутрішньо університетському житті, зокрема, на формування і якісне функціонування наукових шкіл. Проректор з науки взяв під особистий контроль цей процес, намагався всьляко активізувати його, вивести на середній український рівень. Результати не заставили себе довго чекати. Вже у 2006 р. їх налічувалося 14.

Серйозна увага приділялася опублікуванню кінцевих результатів науково-дослідних проєктів. Молодий проректор ініціював створення власної полігра-

фічної бази (в Україні таких вишів, які мали свої видавничі потужності, нараховувалося не більше 10). Вже наприкінці 1994 р., задіявши різні продуктивні чинники, вдалося відкрити на базі фізико-математичного факультету інформаційно-видавничий відділ, який швидко почав завойовувати авторитет серед науковців. Це сприяло більш активній роботі із друку збірників наукових праць, навчальних посібників, монографічної літератури. У 1995 р. кількість наукових публікацій становила 562, 1996 р. – 594, 1997 р. – 720. За 2002–2006 рр. університетські вчені опублікували загалом 8586 наукових і навчально-методичних праць (в середньому 1717 щороку), зокрема 100 монографій, 19 підручників, 348 навчальних посібників, 383 методичні розробки, брошури, 141 науковий збірник. А в межах 1994–2006 рр. сумарна наукова продукція вчених вишу становила 13628 праць. Не випадково у 2005 р. університет в загальноукраїнському рейтингу з науково-дослідної роботи посів почесне 4 місце серед 26 педагогічних і “молодих” класичних університетів.

Університет у Кам’янці-Подільському ставав все більш популярним в Україні завдяки науковим конференціям, кількість яких стрімко зростала: у 1995 р. відбулося 7, 1996 р. – 9, 1997 р. – 11, 1998 р. – 9, 1999 р. – 12. Загалом за період 1995–2006 рр. заклад провів 185 таких наукових форумів, зробивши серйозний вклад у наукове життя регіону і України загалом. За результатами цих конференцій (сюди зараховані і студентські) видали майже 200 збірників праць. Наукова діяльність стала справді пріоритетною галуззю, до якої прилучилися всі без винятку науково-педагогічні працівники. Із своїх наставників брали приклад кращі студенти. Якщо у 2002 р. науково-дослідною роботою систематично займалися 2771 юнаків і дівчат усіх факультетів (71%), то у 2004 р. – 3112 (84%), у 2006 р. – 4236 (93%).

В університеті все частіше стали бувати іноземні вчені. Це досягнення стало предметом особливих гордощів проректора з наукової роботи. Зустрічі, засідання, жваві і відкриті обговорення різних наукових проблем, зокрема і організаційних, культурна програма – все це лягало на його плечі і очолюваної ним команди. Гості представляли Росію, Білорусь, Литву, Канаду, Фінляндію, Туреччину, Польщу, Молдову, США, Іспанію, Австрію, В’єтнам та інші країни. Ці контакти додавали авторитету закладові, засвідчували, що сюди приїжджали не для відпочинку, а для представлення своїх наукових поглядів, їх апробації, ознайомлення з досягненнями українських вчених. Справжнім святом єднання людей науки із багатьох країн світу стали представницькі наукові форуми, які проводилися в університеті по кілька днів і до яких науковий проректор мав пряме відношення. В університетській книзі відгуків зарубіжні вчені залишили сотні вдячних записів рідною мовою. Після від’їзду гостей доводилося певний час приходити “в себе” (втома була надзвичайною). Разом з тим усе цінне, корисне, помічене і підказане іноземцями він занотовував, вкладав у перспективні плани роботи, “спускав” на відповідні кафедри. Записник із адресами іноземців та їх контактними телефонами поповнювався після кожного такого форуму. А потім йшло електронне листування.

Керівництво університету всіляко підтримувало тих, хто займався виконанням дисертаційних робіт, через інформаційно-видавничий центр організували друк авторефератів їх досліджень, монографій. Це не могло не позначитися на рості якісного рівня науково-педагогічних кадрів. Якщо у 1995–2001 рр., тобто за 7 років, було захищено 57 дисертацій (5 докторських і 52 кандидатських), то у 2002–2006 рр. (5 років) – 56 (6 і 50). Проректор з наукової роботи завжди дбав, щоб у закладі оперативно з'являлися публічні привітання ректорату всім “новонародженим” докторам і кандидатам наук. В результаті потужного приросту працівників з науковими ступенями і вченими званнями їх загальна кількість зросла у 2006 р. до 266 осіб (наприкінці 1994 р. їх було 156). Тож великі зусилля, які докладалися у цій сфері, приносили чималий “урожай”, що якнайкраще позначалося на якості підготовки фахівців, свідчило про стабільну традицію університетського колективу, яка у наступні роки вивела його на провідне місце в регіоні (у 2012 р. університет за міністерським рейтингом посів почесне 14 місце із 33 в групі класичних університетів, випередивши набагато крупніших “співбратів” із міст-мільйонників). Серед вчених вишу троє стали лауреатами Державної премії України в галузі науки і техніки, що відразу засвідчило про надзвичайно високий рівень цих особистостей, неабиякий потенціал їх наукових шкіл.

Здавалося, що за активної ролі Анатолія Григоровича науково-дослідна робота братиме нові висоти. Утім, несподівано йому довелося зійти з цієї дистанції, виконуючи категоричні вимоги відомих лікарів. І знову, як не раз бувало у його житті, довелося приймати непросте рішення. Радився в сім'ї, ректораті, колі київських вчених (ще у 90-х рр. взявся за виконання докторської дисертації у вільний від роботи час), нарешті, з тими ж таки ескулапами. Врахувавши висновок останніх щодо необхідності різкого зменшення навантаження і за підтримки керівництва Міністерства освіти і науки вступив до докторантури Київського національного університету імені Тараса Шевченка, де під керівництвом академіка Валерія Андрійовича Смолія продовжив дослідження великої і складної наукової проблеми.

Резюмуючи свою науково-організаційну діяльність в університеті в 1994–2006 рр., экс-проректор наголосив, що “науково-дослідна робота проводилася в органічній єдності з навчально-виховним процесом і одночасно виступала невід'ємною складовою та пріоритетною сферою розвитку колективу загалом. Це стало однією з найважливіших передумов зміни статусу педагогічного інституту спочатку на педагогічний, а згодом і класичний університет”. Утім, на його переконання, для нових наукових здобутків потрібно була на державному рівні вирішити питання про створення сучасної матеріально-технічної бази досліджень, яка б відповідала світовим стандартам, належне матеріальне стимулювання праці вчених (у 2006 р. на наукові дослідження, які здійснював університет, держава виділила всього 150,7 тис. грн.).

Повернувшись зі столиці, у січні 2010 р. (на той час університет вже мав статус національного) керівництво запропонувало йому очолити кафедру

історії України на історичному факультеті – найпотужнішому навчальному підрозділі. Досвідчений викладач взявся за розроблення і викладання таких нормативних курсів, як “Історія України кінця XVIII – першої половини XIX ст.,” “Історія української культури” для студентів спеціальності “Історія” освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр, спецкурс “Методика наукових досліджень з історії” для магістрантів-істориків. З цих дисциплін він розробив навчально-методичні комплекси. Підготував і видав 3 навчальних посібники для студентів історичного та інших факультетів. Високу оцінку отримав його посібник “Правові основи вищої школи” для магістрантів різних спеціальностей, рекомендований Міністерством освіти і науки України для використання у навчальному процесі усіх вищих навчальних закладів нашої країни.

Студенти охоче відвідують лекції улюбленого професора, вчать у нього наукової аналітики, розуміння причинно-наслідкового зв’язку між фактами і подіями, порівняльного аналізу, підведення підсумків вивченого. Кожне їхнє загальне побачення дає майбутнім фахівцям упевненість у правильності вибраного професійного шляху, актуалізує потребу постійної навчальної праці, розуміння складних питань, пов’язаних з лекційними курсами, вміння раціонально організувати своє щоденне історичне пізнання через опрацювання монографічної літератури, хрестоматійного матеріалу, наукової періодики. У цій справі вони з вдячністю запозичують далекий студентський досвід свого наставника, дивуються його колишній наполегливості, готовності пожертвувати відпочинком, розвагами заради завтрашнього трудового дня, який підніме людину інтелектуальної праці на вищий щабель освітнього росту, дасть незабутнє відчуття глибокого задоволення від отриманих результатів. А ще – відкрита, світла, конструктивна вдача наставника, його виключна порядність, щира повага до усіх, з ким спілкується, не залежно від віку, висока загальна людська культура, об’єктивність в оцінюванні знань зробили його улюбленцем молоді, лідером студентських рейтингів.

Попередники (М.Б.Петров, О.М.Федьков, В.С.Лозовий) за 20 неповних років зуміли створити і розвинути працьовитий, дружний, відповідальний колектив, який мав чималі здобутки. За недовгих. 3 роки і 5 місяців енергійний, мислячий, діловий завідувач вніс у життя кафедри новий струмінь, згуртував колектив, успішно реалізовував курс на дальше вдосконалення навчально-виховного процесу з дисциплін кафедрального циклу, зокрема, вдосконалення навчальних планів на денній, заочній і екстернатній формах підготовки фахівців, зростання якості науково-педагогічних працівників, поліпшення навчально-методичного і технічного забезпечення, урізноманітнення форм і методів аудиторної і поза аудиторної роботи зі студентами усіх трьох освітньо-кваліфікаційних рівнів (бакалавр, спеціаліст, магістр), підвищення науково-теоретичного рівня курсових і кваліфікаційних творів. Керівник кафедри проголосив, що для кожного члена очолюваного ним колективу головним є “сформувати зі своїх студентів високопрофесійних фахівців, робити все задля того, щоб кожен із них не лише знав і міг викладати історію свого народу в

школі, училищі, технікумі, коледжі, а й умів у подальшому систематично поповнювати свої знання, виробляти на основі їх збагачення нові вектори для самостійних роздумів і осмислення та висновків з нашого минулого, виявляти волю і наполегливість у поцінуванні й повазі до історичного досвіду, матеріальних і духовних надбань багатьох поколінь наших предків”. З цим завданням погодилися усі 23 члени кафедри історії України (з них 5 докторів і 17 кандидатів наук), дружно працюють над його успішним вирішенням.

У фаворі працівників кафедри наукова діяльність, підготовка і захист дисертаційних робіт. У 2010–2013 рр. членами колективу успішно захищено 3 докторських і 2 кандидатських дисертацій. Тож нині якісний склад науково-педагогічних працівників, які трудяться на кафедрі історії України, становить 94,1% – найбільше з-поміж інших кафедр університету. За рейтингом наукової роботи в університеті історики-україністи у 2010 р. посіли друге місце із 44, у 2011 р. – перше місце із 43 (в середньому на одного члена колективу припало 687,05 бала – рекорд, який кафедра повторити поки що не може, у 2012 р. – третє із 40. Зрештою, за ці роки жоден інший кафедральний колектив вищу і близько не підійшов до таких здобутків. В активі кафедри (професори, доценти, старші викладачі, асистенти, докторанти і аспіранти) за 2010 – перше півріччя 2013 рр. 15 монографічних праць, 14 навчальних посібників, 17 брошур, понад 480 дослідницьких статей. На базі кафедри формуються два наукових збірники (“Вісник Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Історичні науки” та “Освіта, наука і культура на Поділлі”). За цей час загалом вийшли у світ 10 томів (випусків). Вчені кафедри активно виступали на 90 міжнародних, всеукраїнських, регіональних і університетських конференціях, до 37 із них входили до складу оргкомітетів, редколегій, при підготовці матеріалів до друку брали активну участь у їх редагуванні.

Кафедра стала справжньою кузнею підготовки вчених. За три останні роки закінчили докторантуру 3 особи, двоє колишніх докторантів успішно захистили дисертаційні роботи. У 2013 р. тут навчається 3 докторанти і 19 аспірантів. Їх керівники – найдосвідченіші викладачі. Лише у 2012–2013 навчальному році кафедра рекомендувала до захисту 4 підготовлених дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук зі спеціальності 07.00.01 – історія України. 22 випускники аспірантури успішно захистили свої кандидатські роботи (четверо із них – під керівництвом професора А.Г.Філінюка), звитязно трудяться на історичному факультеті, у різних вищих школах України, державних адміністраціях, архівних установах тощо. Починаючи з 2010 року, вчені кафедри підготували і направили до відповідних спеціалізованих вчених рад Києва, Харкова, Львова, Дніпропетровська, Донецька, Чернівців, Івано-Франківська, Черкас, Луцька, Житомира, Острога, Одеси, Миколаєва, Херсона на інших міст України більше 70 відзвітів на автореферати докторських і кандидатських дисертацій, 18 з яких зробив Анатолій Григорович.

Сам завідувач є прикладом у науково-дослідній роботі. За весь період діяльності він опублікував 350 наукових і навчально-методичних праць, частина

яких є новим словом в українській історичній науці. Підсумовуючою працею тривалим науковим студіям стала його капітальна монографія “Правобережна Україна наприкінці XVIII – на початку XIX століття: тенденції розвитку і соціальні трансформації”. До неї він йшов більше десятиліття, рясно вкрив своє наукове поле сотнями статей, в яких ґрунтовно виклав багато аспектів цієї надзвичайно складної проблеми дослідження. Ця монографія (а в доробку вченого нараховується 6 монографічних робіт та історичних нарисів) підготувала появу докторської дисертації, яку вчений успішно захистив в Інституті історії України НАН України. Він довів, що наявна джерельна база про історичні події і явища у Правобережжі зазначеного періоду достатньо репрезентативна для вивчення проблеми і забезпечує об’єктивність висвітлення суспільного трансформацій; обґрунтував сучасне розуміння понятійно-категоріального апарату, який епізодично і безсистемно використовувався в літературі й об’єктивно не відтворював змін, які відбулися після 1793 р.; розкрив тенденції суспільного розвитку і соціальних трансформацій, представив узагальнене бачення перших соціальних наслідків перебування регіону в складі Російської імперії і конкретизував картину життя населення регіону у той період; дослідив історичну своєрідність перетворень, детермінованих діяльністю органів влади, спрямованою на запровадження загальноімперських законів, правових та ідеологічних засад адміністративного устрою, помітних змін у господарській системі, що зумовили тривалий, складний і надзвичайно суперечливий процес формування політичних, економічних, соціально-станових, етнонаціональних, релігійних та геополітичних відносин на зазначеній території; з’ясував, що в розвитку Правобережжя особливе значення мали трансформаційні процеси у нормативно-правовій, економічній, соціально-становій, національно-політичній, духовно-релігійній і культурно-освітній сферах; встановив, що царизм використовував потенціал регіону для поповнення фінансів, продовольчого забезпечення держави, рядового складу армії; відтворив динаміку змін у чисельності та етнотемографічних процесах, виокремив роль польського фактора в громадсько-політичному житті Правобережної України, його вплив на політичні та суспільні процеси. Цей науковий доробок став важливим внеском в історіографію проблеми, який дістав високу оцінку таких вчених, як академік В.А.Смолій, члени-кореспонденти О.П.Ресент, і В.Ф.Колесник, С.А.Копилов, В.П.Газін, В.В.Нечитайло, Л.Б.Баженов, В.С.Степанков, В.С.Шандра, Я.В.Верменич, О.Г.Гордуновський, Н.І.Щербак та інші. Цю думку розділили члени спеціалізованої вченої ради Д 26.235.01 в Інституті історії України НАН України.

Крім постійного студіювання зазначеної проблеми, вчений залюбки займався дослідженням інших важливих питань історії України. Зокрема, вивчав різні етапи розвитку своєї alma mater: 1920-х рр., сьогоднішня, сучасне науково-дослідне життя. З великою цікавістю науково-педагогічні працівники університету сприйняли його праці, присвячені 20-річчю кафедри історії України. Високу оцінку дістала створена ним галерея науково-педагогічних портретів

вишу 1940-х рр. – початку ХХІ ст., зокрема, ректорів Івана Степановича Зеленьока, Анатолія Олексійовича Копилова і Олександра Михайловича Завальнюка, проректора Віктора Олексійовича Савчука, професорів Леоніда Антоновича Коваленка, Валерія Степановича Степанкова, Льва Васильовича Баженова, Віктора Степановича Прокопчука, Петра Сергійовича Агаманчука, Олексія Степановича Кучерука, Елеонору Іванівну Федорчук, доцента Ярослава Михайловича Чопика, славетних випускників університету: Івана Михайловича Вишневського, Нілу Йосипівну Волошину, Миколу Миколайовича Дарманського, Миколу Пророковича Вавринчука, Ірину Михайлівну Предборську, Бориса Григоровича Чижевського, Юрія Івановича Блажевича, Віктора Євгеновича Береку, Валерія Анатолійовича Нестеренка. Подібні нариси він присвятив зарубіжному члену НАН України Миколі Івановичу Мушинці, ветерану-управлінцю освіти Хмельниччини Віталію Мусійовичу Шайнозі. Наукова і краєзнавча громадськість чекає, що автор зведе усі ці і майбутні нариси в одну книгу, яка, на її переконання, сіятиме добре, розумне, гуманне і патріотичне у свідомості нових поколінь українців.

Попри величезну завантаженість поточними проректорськими та іншими справами, вчений знайшов час для опрацювання широкого масиву архівних документів, системно опрацювати його і виконати змістовну монографію, присвячену Івану Степановичу Зеленьоку, який, перш ніж очолити виш у Кам'янці-Подільському, працював на високих комсомольсько-партійних і державних посадах. Книга правдиво розповідає про складну долю людини, представника тодішньої державно-політичної системи, освітянина, науковця, талановитого і високоавторитетного керівника вищого навчального закладу, дає змогу простежити його невтомну громадську діяльність. Подібних праць, присвячених ректорам вишів, в Україні одиниці.

Чимало зусиль вчений затрачає на роботу з аспірантами, докторантами, молодими викладачами, допомагає їм освоювати складні премудрості ремесла історика, вчить чітко і ясно формулювати свою думку, аргументувати її і в підсумку творити добротні наукові праці. Як член редакційних колегій чотирьох фахових збірників з історичних наук, інших разових і періодичних наукових видань, які виходять у світ на історичному факультеті, університеті загалом, Центрі дослідження історії Поділля, він багато працює над поліпшенням якості поданих молодими науковцями до друку матеріалів, у підсумку сприяє їх друку.

Як відомого вченого-історика, Міністерство освіти і науки України включило Анатолія Григоровича до складу своєї науково-методичної ради, яка опікується виконанням наукових проектів з історичних наук вченими українських університетів. Ця робота накладає на нього велику відповідальність, вимагає великих затрат часу і творчих та фізичних сил, дає змогу ще більше прислужитися науковій справі в загальноукраїнському масштабі.

Віддаючи себе сповна виконанню покладених на нього службових обов'язків, вчений ніколи не забував про свій рід, співвітчизників, тих, хто в україн-

ському просторі ростить хліб, забезпечує роботу фабрик і заводів, надає транспортні послуги, прибирає наші вулиці і сквери, виховує діточок у садочках, надає їм шкільну освіту, забезпечує людям духовність у широкому сенсі. Про них він широко турбувався, коли очолював профспілковий комітет вишу, коли мав депутатський мандат і широкий простір служінню виборцям, коли у 1998 р. максимально сприяв роботі дільничої виборчої комісії по виборах міських, сільських і селищних голів і депутатів місцевих органів самоврядування, коли 2004 року був головою територіальної виборчої комісії на виборах Президента України, коли на чолі вченої ради університету оперативно реагував на політичні події в країні у зв'язку з масовим народним вибухом в ході президентських виборів, коли став на чолі міської організації Всеукраїнського товариства “Знання”, виступав перед вчителями історії області з новими науковими ідеями і різними аспектами методики навчання в школі тощо. На кафедрі історії України завжди уважний до проблем усіх працівників, ініціює кроки на підтримку колег, незалежно в якому підрозділі ті працюють. Всі, з ким він працював на попередніх посадах, завжди тепло відгукуються про його лідерські якості, професійність, щирість, доброзичливість, не забувають вітати з державними і особистими святами, знаходити можливість для телефонного і живого спілкування. Після захисту докторської дисертації він отримав багато сотень сердечних поздоровлень, як в трудовому колективі, місті, області, так і з різних регіонів. Такий рідкісний авторитет свідчить про те, що ідеалом скромного, інтелектуального і надзвичайно людяного завідуючого завжди було і залишається постійне служіння людям, науково-освітням справам, українській державі.

Невтомна керівна, організаційна і викладацька праця Анатолія Григоровича Філінука високо оцінена українською державою. Верховна Рада України нагородила його своєю Почесною грамотою за заслуги перед українським народом. Президент України присвоїв йому почесне звання “Заслужений діяч науки і техніки України”. Рішенням колегії Міністерства освіти і науки йому вручено нагрудний знак “Відмінник освіти України”.

Хмельницька обласна і Кам'янець-Подільська міська ради нагородили вченого своїми почесними грамотами, а міський голова М.Є.Сімашкевич – своєю найвищою відзнакою “За заслуги перед міською громадою”. Рідний університет також високо оцінив одного із своїх найкращих працівників нагрудними знаками – “За вагомий внесок в розвиток освіти і науки в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка” і “Ветеран праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка”, низкою своїх інших нагород.

Як історик, педагог, інтелектуал, гуманіст і патріот, сильна, цілеспрямована, високо організована, потужна в організаторському, науковому, освітньому, громадському і людському вимірі особистість, він творить нові наукові ідеї, задуми, проекти, дбає про високий якісний рівень майбутніх кадрів істориків, душею і серцем вболіває за Україну, її теперішній і завтрашній день, черпає

із своєї любові до рідного краю непохитну віру в кращі прийдешні часи, як для науки, вищої школи, так і всього суспільства. Про його життєвий і творчий шлях гарно і детально розповідають з півдесятка праць біографічного характеру, підготовлені і опубліковані його друзями, товаришами, колегами до різних подій. Однак узагальнений у них матеріал не встигає за потужною ходою вченого, його сміливими широкими планами, діяльністю у освітній, науковій і громадській сферах. Тож на часі взятися за ґрунтовне дослідження про ювіляра, який знаходиться у розквіті творчих сил.

15 травня 2013 р. відбулося урочисте велелюдне засідання вченої ради історичного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, на якому керівництво міста, вишу, факультету, завідувачі кафедр, представники студентського самоврядування, колеги та друзі вшанували славного сина України – Анатолія Григоровича Філінюка з ювілеєм, побажали йому подальшої щасливої і світлої долі, багатой на здобутки, талановитих і вдячних учнів, щедрої на наукові та освітні ужинки, сповненої добра, краси, сили, здоров'я і обов'язково нового заслуженого визнання за нинішні і майбутні трудові звитяги.

Резюме

В статтє рассказывається об этапах жизни, деятельность на фоне образования и науки заведующего кафедрой истории Украины Каменец-Подольского национального университета имени Ивана Огиенко А.Г.Филинюка.

Ключевые слова: А.Г.Филинюк, Хмельницкая область, наука, проректор, заведующий кафедрой, история Правобережной Украины.

Одержано 20 травня 2013 року

УДК 929:070.4-057.114БУДЗЕЙ

О.Б.Комарніцький

Красзнавець Олег Будзей (до 60-річчя від дня народження)

2005 року література про Кам'янець-Подільський збагатилася виданою у Львові у державному спеціалізованому видавництві “Світ” науково-популярною книгою Олега Будзея “Вулицями Кам'янця-Подільського”. Її презентація відбулася 14 травня 2005 року під час проведення Другої міжнародної науково-практичної конференції “Кам'янець-Подільський у контексті європейських культурних зв'язків: історія і сучасність”. Вихід цієї книги засвідчив, що